

## VÄLIKYSYMYS 2/2006 vp

### Vanhustenhoidon laadun ja voimavarojen turvaaminen

#### *Eduskunnalle*

Pääministeri Vanhasen hallituksen ohjelmassa todetaan, että "vanhustenhoidon kuntouttavaa toimintaa ja avopalveluja lisätään ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien ikäihmisten hoidon laatua parannetaan. Vanhuspalvelujen henkilöstöä lisätään tavoitteena ikäihmisten hoidosta annetun laatusuosituksen edellyttämä taso."

Ohjelmassaan hallitus lupasi seurata tilannetta kunnissa ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin vähimmäistason turvaamiseksi. Hallitus sitoutui nostamaan kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia ikäihmisten palvelujen vahvistamiseksi ja laadun parantamiseksi sekä koulutetun hoitohenkilöstön lisäämiseksi vanhusten laitoshoidon ja kotipalveluun. Tämän lisäksi luvattiin parantaa omaishoitajien asemaa.

Nämä tavoitteet eivät ole toteutuneet, ja tulevaisuuden näkymät ovat hyvin huolestuttavia. Ikääntyneiden palvelujen tarjonta suhteessa ikääntyneiden määrään on edelleen niukentunut. Lisääntyvään hoivan tarpeeseen on entistä vaikeampaa vastata kuntien talouden yhä kiristyesä ja työvoiman saannin vaikeutuessa. Alueelliset erot ovat suuria. Niin vanhusten ja heidän läheistensä kuin hoitohenkilökunnankin hätä on suurta. Erilaisten pelkojen vuoksi hoidon puutteista ja laiminlyönneistä kuitenkin usein vaetaan. Tällä hetkellä ongelmana on erityisesti paikoin kipeä pula sijaisista ja pätevistä henkilöstöstä sekä aiempaa huonokuntoisempien vanhusten määrän lisääntyminen suhteessa henkilökunnan määrään. Asiakkaiden toimintakyvyn heikentyminen on lisännyt hoidon tarpeita ja vaati-

vuutta niin vanhusten laitoshoidossa kuin avopalveluissakin.

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi laatusuosituksen vanhustenhuoltoon vuonna 2001. Tuolloin arvioitiin, että vanhustenhuollon saattaminen kuntoon vaatisi noin 4 000 työntekijän palkkaamista.

Kunnallisessa vanhusten laitoshuollossa henkilöstön lukumäärä on vähentynyt viimeisen viidentoista vuoden aikana. Kuitenkin samalla hoidettavien vanhusten kunto on keskimäärin heikentynyt. Vuonna 1990 oli vanhusten laitoshuollossa 1 000:tta 75 vuotta täyttänyttä kohti 70 työntekijää. Vuonna 2000 vastaava luku oli 58 ja vuonna 2004 vain 54. Vielä suurempi lasku henkilökunnan osuudessa oli perusterveydenhuollon vuodeosastohoidossa.

Länsi-Suomen lääninhallitus teki maaliskuussa valituksen pohjalta päätöksen siitä, että tamperelaiseen Koukkuniemen vanhainkotiin on paljattava 103 työntekijää lisää, jotta saavutettaisiin edes tyydyttävä hoidon taso. Hyvä hoidon taso edellyttäisi peräti 300 hoitajaa. Tämä esimerkki näyttää karulla tavalla, mikä on suomalaisen vanhustenhuollon tilanne monilla paikkakunnilla. On kestäväntöntä, jos vanhustenhoidon vähimmäislaadun turvaaminen edellyttää valitusprosesseja.

Suomen vanhustenhuollossa joudutaan pärjäämään puolella Ruotsin henkilökunnasta. Samalla masennus- ja rauhoittavia lääkkeitä määrätään kolme kertaa muita Pohjoismaita enemmän. Yhdessä vahvojen unilääkkeiden kanssa hoidetut

vanhukset elävät lääketokkurassa, mikä aiheuttaa kaatumisia ja siitä seuraavia vammoja. Yli kolmasosa vanhuksista syö säännöllisesti yli kymmentä lääkettä yhtä aikaa. Tutkijoiden suositukset lääkkeiden määrästä ylitetään kaksinkertaisesti. Hoitajien tilalle on otettu lääkkeet, joilla pyritään lieventämään myös yksinäisyyttä ja turvattomuutta. Osasyynä vanhusten liialliseen lääkitsemiseen on myös geriatrisen koulutuksen puute.

Kotona asuu sosiaali- ja terveysministeriön asettaman tavoitteen mukainen osuus 75 vuotta täyttäneistä. Kuitenkaan riittävää apua ei heille ole kyetty tarjoamaan. Avopalvelujen lisäämistavoitteesta huolimatta säännöllistä kotipalvelua ja kotisairaanhoitoa saaneiden vanhusten määrä on vähentynyt, vaikka ikääntyneiden osuus väestöstä on merkittävästi kasvanut. Suurin pudotus on tapahtunut kodinhoitoavun saatavuudessa: sen saajien prosentuaalinen osuus on pudonnut lähes puoleen lamaa edeltäneestä tilanteesta.

Avopalvelujen lisäystä on toteutettu muuttamalla vanhainkoteja ns. asumispalveluyksiköiksi, joissa voidaan säästää paitsi henkilöstömenoissa myös lääkekuluissa. Toteutettu omaishoidon tuen minimitason korotus on paradoksaalisesti johtanut siihen, että kunnat ovat karsineet tuen saajien määrää määrärahojen puutteen vuoksi. Suurin osa omaishoitajista tekee arvokasta työtään edelleen täysin korvauksetta.

Henkilöstön alimiehitys vanhustenhuollossa heikentää palvelujen tasoa ja koettelee henkilökunnan jaksamista. Mm. sairauspoissaolojen määrä on suurta, eikä sijaisia tahdota saada. Työn vaativuuden ohella painetta lisää henkilöstön ikääntyminen. Sosiaali- ja terveystieteisiin tarvittaisiin aivan lähivuosina kymmeniä tuhansia uusia työntekijöitä pelkästään eläkkeelle jäämisen vuoksi. Kuitenkin jo nykyisellään alalla kärsitään nopeasti pahenevasta työvoimapulasta. Lisääntyneistä koulutusmääristä huolimatta ei uusia työntekijöitä ole helppo houkutella alalle pätkätyösuhteiden, heikon palkkatason ja työn ras-

kauden vuoksi. Viime vuosina on arvioitu valmistuneista sairaanhoitajista peräti joka neljän lähteneen ulkomaille töihin vakituisen työn, paremman palkan ja inhimillisemmän työtahdin vuoksi. Moni hoitoalan koulutuksen saanut on myös vaihtanut alaa.

Valtiontalous on jo vuosia kehittynyt suotuisasti ja valtionvelkaa on kyetty lyhentämään. Kuitenkin kuntien edellytykset tuottaa peruspalveluja ovat heikentyneet. Vaikka vähäisiä korotuksia sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin on tehty, eivät ne ole riittäneet Kansallisen terveystieteen edellyttämien palvelutarpeiden toteuttamiseen. Kansallisen terveystieteen määrärahojakin ollaan nyt leikkaamassa jo toisena perättäisenä vuotena. Samanaikaisesti hallitus on lykännyt kustannusten kasvusta johtuvan valtionosuusvelan (pakkolaina) takaisinmaksua kunnille, mikä on johtunut pysyvään satojen miljoonien eurojen vajaukseen kuntataloudessa.

Resurssipula on ajanut kuntien vanhustenhuollon todelliseen alennustilaan. Pelkästään vanhustenhuollon henkilöstövajeen täyttäminen vaatisi satoja miljoonia lisää palkkauksiin vakituisiin työsuhteisiin. Myös palkkaustasoon kaittattaisiin korjausta.

Hyvän ja laadukkaan hoidon takaamiseksi niin avo- kuin laitoshoidossa tarvitaan riittävästi osaavaa henkilökuntaa. Työn arvostus ja asianmukainen palkkaus tukevat henkilökunnan jaksamista vaativassa vanhustyössä. Hyvinvointiyhteiskunnassa vanhusten hyvän huolenpidon tulisi olla itsestäänselvyys.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

*Mihin pikaisiin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että inhimillisen hoidon laatu ja riittävä henkilöstömäärä vanhustenhuollossa toteutuu?*

Helsingissä huhtikuun 21 päivänä 2006

Päivi Räsänen /kd  
Sari Essayah /kd  
Toimi Kankaanniemi /kd  
Leena Rauhala /kd  
Kari Kärkkäinen /kd  
Bjarne Kallis /kd  
Eero Akaan-Penttilä /kok  
Sirpa Asko-Seljavaara /kok  
Kaarina Dromberg /kok  
Leena Harkimo /kok  
Pertti Hemmilä /kok  
Hanna-Leena Hemming /kok  
Anne Holmlund /kok  
Jyri Häkämies /kok  
Marjukka Karttunen /kok  
Jyrki Katainen /kok  
Jari Koskinen /kok  
Pekka Kuosmanen /kok  
Esko Kurvinen /kok  
Jere Lahti /kok  
Kalevi Lamminen /kok  
Jouko Laxell /kok  
Suvi Lindén /kok  
Marjo Matikainen-Kallström /kok  
Olli Nepponen /kok  
Tuija Nurmi /kok  
Heikki A. Ollila /kok  
Reijo Paajanen /kok  
Maija Perho /kok  
Lyly Rajala /kok  
Paula Risikko /kok  
Martin Saarikangas /kok  
Petri Salo /kok  
Sari Sarkomaa /kok  
Kimmo Sasi /kok  
Arto Satonen /kok  
Timo Seppälä /kok  
Juhani Sjöblom /kok

Marja Tiura /kok  
Irja Tulonen /kok  
Raija Vahasalo /kok  
Jan Vapaavuori /kok  
Ahti Vielma /kok  
Jari Vilén /kok  
Lasse Virén /kok  
Ben Zyskowicz /kok  
Matti Korhonen /vas  
Kari Uotila /vas  
Annika Lapintie /vas  
Markus Mustajärvi /vas  
Matti Kauppila /vas  
Esko-Juhani Tennilä /vas  
Mikko Kuoppa /vas  
Erkki Virtanen /vas  
Minna Sirnö /vas  
Matti Kangas /vas  
Jaakko Laakso /vas  
Mikko Immonen /vas  
Pentti Tiusanen /vas  
Unto Valpas /vas  
Iivo Polvi /vas  
Veijo Puhjo /vas  
Outi Ojala /vas  
Anne Huotari /vas  
Raimo Vistbacka /ps  
Timo Soini /ps  
Erkki Pulliainen /vihr  
Heidi Hautala /vihr  
Kirsi Ojansuu /vihr  
Osmo Soininvaara /vihr  
Tuija Brax /vihr  
Anni Sinnemäki /vihr  
Janina Andersson /vihr  
Tarja Cronberg /vihr  
Oras Tynkkynen /vihr  
Merikukka Forsius /vihr